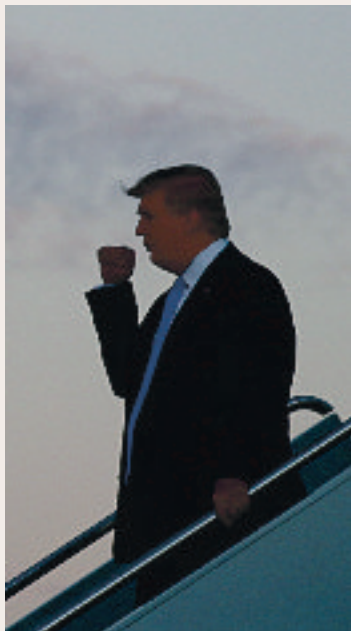

Oud-WTO-rechter: 'Wet van jungle weer in wereldhandel'

De hoogste rechter van het internationaal handelsverkeer, de 'Appellate Body' van wereldhandelsorganisatie WTO, is door de VS en Donald Trump vakkundig kaltgesteld. En daarmee is de weg vrij voor landen om hun producten op andere markten te dumpen, of om zelf protectionistische maatregelen te treffen. Voormalig WTO-rechter Peter Van den Bosche vreest dat 'de wet van de jungle en het recht van de sterkste' terugkeren in de wereldhandel.

‘Ik vrees dat de wereldhandel teruggaat naar het recht van de sterkste’

Veel landen vreesden dat als Donald Trump zijn zin niet zou krijgen, hij de hele WTO zou opblazen. FOTO: REUTERS

Daan Ballegeer
Amsterdam

De VS dwarsbomen het hoogste internationale handelsrecht, de beroepsinstantie van de WTO. Ze blokkeren benoemingen van rechters en draaien de geldkraan dicht. Daardoor kunnen landen ongestraft aan protectionisme doen, stelt de WTO-rechter Peter Van den Bossche.

Het wereldhandelssysteem zit in een existentiële crisis. De scherprechter die moet toezien op het internationale handelsverkeer is door de Verenigde Staten vorige week vakkundig *kaltgestellt*. De beroepsinstantie van de Wereldhandelsorganisatie (WTO) krijgt voor 2020 een budget van maar een paar honderdduizend Zwitserse frank, vertelt Peter Van den Bossche, die van 2009 tot en met 2019 zelf een van de hoogste rechters van dit zogeheten *Appellate Body* was. ‘Met dat geld kan het welgeteld één lopende zaak afhandelen.’

De VS dreigden de WTO-begroting voor komend jaar af te keuren, waardoor de hele organisatie dan vanaf januari zonder geld zou zitten. Sommige landen die de Appellate Body nog steunden, zijn door die harde opstelling gaan twifelen, legt Van den Bossche uit. ‘Zij waren bang dat Donald Trump de hele WTO zou opblazen als hij niet kreeg wat hij wou. En dus wilden ze de beroepsinstantie wel opofferen.’

Het is de knock-out voor de Appellate Body, die al in de touwen hing. Doordat de VS al jaren weigeren nieuwe rechters te benoemen — iets waarvoor binnen de WTO unanimitéit nodig is — telt de beroepsin-

stantie sinds gisteren maar één rechter. Om nieuwe zaken op te pakken, moeten minstens drie rechters in functie zijn.

De VS hebben een aversie tegen de hoogste rechters vanwege hun ‘gerechtelijk activisme’. De Amerikanen vinden dat de beroepsinstantie zelf regels is gaan maken.

Doordat de Appellate Body niet langer functioneert, kunnen landen nu ongestraft goederen op elkaars markten dumpen, of zelf naar hartenlust protectionistische maatregelen opleggen.

‘Dit is een tragedie voor het wereldhandelssysteem en de internationale relaties’, zegt Van den Bossche, nu onderzoeksdirecteur bij het World Trade Institute. ‘De geschiedenis zal niet vriendelijk zijn in haar oordeel over diegenen die dit glorieus experiment met de internationale rechtsstaat hebben laten mislukken. Ik vrees dat we na 25 jaar van onpartijdige, onafhankelijke geschillenbeslechting teruggaan naar de wet van de jungle en het recht van de sterkste.’

Hij kan zich niet vinden in de Amerikaanse kritiek dat de beroepsinstantie op de stoel van de wetgever is gaan zitten. ‘Je hoort de VS nooit klagen over rechterlijk activisme in de zaken die ze winnen. Ze hebben meer zaken gewonnen dan welk ander land dan ook. Dat heeft hun exportindustrie veel goed gedaan.’

Zijn er manieren om het systeem zo goed en zo kwaad als het gaat intact te houden? Landen zouden ermee kunnen instemmen om niet in beroep te gaan tegen uitspraken van de expertpanels. ‘In de praktijk werkt dat niet’, meent Van den Bossche. ‘Politici krijgen het niet uitgelegd aan hun burgers als ze een verloren zaak niet aanvechten.’

V De Amerikaanse hoogleraar Robert Howse stelt voor de impasse te doorbreken door te bepalen dat de rechters zich niet meer mogen uitspreken over onderwerpen waar de VS aanstoot aan nemen. Wat vindt u daarvan?

‘De zaken die de VS systematisch verloren hebben, gaan vooral over antidumping- en antisubsidieheffingen en het opleggen van invoerbeperkingen om de binnenlandse

industrie de kans te geven zich te herstructureren. Dan gaat het vooral over staal en textiel. Als je die protectionistische maatregelen eruit haalt, hou je de zaken over die de VS meestal winnen tegen de rest van de wereld. Dat is onaanvaardbaar.’

V Zijn er andere oplossingen?

‘De EU heeft met Canada en Noorwegen afgesproken dat uitspraken van de expertpanels van de WTO (die een zaak in eerste instantie behandelen, red.) kunnen aangevochten worden bij een soort kopie van de Appellate Body, als die laatste niet langer functioneert. De rechters die hierin zitten, zijn voormalige leden van de Appellate Body. Een van de problemen hierbij is dat de pool om rechters uit te halen beperkt is, steeds kleiner gaat worden, en geografische diversiteit mist. Dit is geen optimale oplossing, maar beter dan dit gaan we niet krijgen. Anders gezegd: het is het beste waarop we kunnen hopen.’

V Canada en Noorwegen zijn geen landen waar de EU veel geschillen mee

heeft. Hoe moet het met andere landen?

‘In de regionale handelsakkoorden die de EU met andere landen heeft afgesloten, is er meestal alleen een primitieve regeling opgenomen om conflicten op te lossen. Denk dan aan consultaties en verzoeningspogingen. En als er al meer uitgewerkte regelingen bestaan, zijn die typisch onderbemand, ongeprobeerd, en ondergefinancierd. Om dit te doen werken, is dus een enorme investering nodig.’

V Een nucleaire optie om de geschillenbeslechting, ondanks de Amerikanen, te behouden, is om er in de Algemene Raad van de WTO over te stemmen.

‘Dat klopt. Daar zouden de WTO-leden de impasse kunnen doorbreken door met een simpele meerderheid nieuwe rechters aan te stellen bij de Appellate Body. Maar dit is heel theoretisch, want het zou ingaan tegen het DNA van de WTO, waar praktisch nooit op deze manier beslissingen worden genomen. Bovendien is de kans dat de VS dan uit de WTO stappen levensgroot.’

Niet meer van deze tijd

Peter Van den Bossche (foto) mag dan oud-rechter zijn bij de WTO, hij is kritisch op de geschillenbeslechting. Hij pleit voor het professionaliseren van de expertpanels die een klacht behandelen. ‘Nu zijn dat vaak diplomaten in Genève (waar de WTO zetelt, red.). De zaken zijn zo complex dat het de vraag is of het systeem kan overleven met amateur-rechters. Bovendien moeten ze ’s ochtends oordelen in een zaak, terwijl ze ’s middags voor hun land onderhandelen

met een van de betrokken partijen over een ander probleem.’ Er is dus kans op belangenconflicten. Ook de sancties die een partij mag nemen als een aangeklaagde een uitspraak niet uitvoert, zijn problematisch. ‘Kleinere ontwikkelingslanden kun-

nen vaak geen extra douaneheffingen invoeren op westerse goederen. Dat overkwam Ecuador in een conflict met de EU. Het kon geen maatregel vinden die de EU meer pijn deed dan zichzelf.’ Een ander punt is dat de schade tot aan de WTO-uitspraak niet wordt vergoed. Die kan oplopen, want zo’n proces kan wel twee jaar duren. ‘Een veroordeeld land kan dan zijn schadelijke praktijk stopzetten en de reeds ontstane schade wordt niet vergoed. Dat is echt een zwakte.’

Appellate Body van WTO kan met budget voor 2020 ‘welgeteld één lopende zaak afhandelen’